

Pristopi k poučevanju sklonov pri slovenščini kot drugem in tujem jeziku

GJOKO NIKOLOVSKI, NATALIJA ULČNIK

*Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Koroška cesta 160,
SI 2000 Maribor, gjoko.nikolovski@um.si, natalija.ulcnik@um.si*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

Veliko učencem slovenščine kot drugega in tujega jezika, katerih materinščina sodi med analitične jezike, je v izhodišču nejasen koncept sklonov in sklanjatev. Prav zato jim je treba oba pojma približati in pri tem uporabiti učni pristop, ki jim bo omogočil lažje usvajanje sklonov in sklanjatev ter vseh posebnosti, ki se pri tem pojavljajo. V prispevku je na podlagi teoretičnih izhodišč in učne prakse izpostavljen eden izmed možnih pristopov k poučevanju sklonov v slovenščini.

Many students of Slovene as a second and foreign language, whose mother tongue is an analytical language, have a vague concept of cases and declensions. This is why it is necessary to familiarise them with both concepts by using a teaching approach that will enable them to learn cases and declensions along with all their peculiarities more easily. On the basis of theoretical grounds and teaching practice, the article highlights one possible approach to teaching cases in Slovene.

Ključne besede: oblikoslovje, sklon, slovenščina, tuji jezik, učni pristop

Key words: morphology, case, Slovene, foreign language, learning approach

Uvod¹

Pri poučevanju slovenščine kot drugega in tujega jezika lahko prihaja do raznovrstnih težav, ki so lahko povezane npr. s posameznikovim (slovničnim) predznanjem in nepoznavanjem drugih slovanskih jezikov, ob tem pa so težave lahko tudi posledica neprimernosti učnega pristopa.² Slednje pride še zlasti do

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* – vodja programa prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

² Različni učinkoviti pristopi k poučevanju slovenščine so obravnavani npr. v Będkowska-Kopczyk (2009: 75–88; 2020: 115–125); za poučevanje ruščine prim. tudi Kaloh Vid (2018: 79–84), Makarova Tominec (2021: 137–158).

izraza, kadar se neslovensko govoreči prvič srečajo z učenjem oblikoslovno zahtevnega sintetičnega jezika, ki je kot tak pravo nasprotje analitičnim jezikom, ki jih poznajo na podlagi lastne jezikovne izkušnje. Pri tem se je treba zavedati, da je nekaterim koncept sklonov in sklanjatev v slovenskem jeziku na začetku povsem nerazumljiv, zato jim je treba oba pojma približati in pri tem uporabiti pristop, ki bo omogočil lažje usvajanje sklonov in sklanjatev ter vseh posebnosti, ki se pri tem pojavljajo. Namen prispevka je na primeru slovenščine kot drugega in tujega jezika predstaviti enega izmed možnih pristopov k poučevanju sklonov.

Pristopi k poučevanju sklonov

V prispevku obravnavava semantični (globinski) in slovnični (površinski) pristop ter na podlagi teoretičnih izhodišč in učne prakse oblikujeva kontekstualno-kronološki pristop k poučevanju sklonov v slovenščini.

Semantični pristop

Semantični pristop je vezan na učenje sklonov v povezavi s pomeni, ki jih ti imajo v povedi. Poučevanje se začne z globinskimi skloni (udeleženskimi vlogami), ki so univerzalni (*vršilec, sredstvo, objekt, lokacija, izvor, cilj, čas ...*), in se vseskozi povezuje s površinskimi skloni (*imenovalnik, roditelj, dajalnik, tožilnik, mestnik, orodnik*). Z globinskimi skloni se je podrobneje ukvarjal Charles J. Fillmore (1968); izčrpno razčlenbo pomenov globinskih sklonov za ruščino in češčino sta naredila Laura A. Janda in Steven J. Clancy (2002, 2005). V slovenščini se z udeleženskimi vlogami ukvarjata Janez Orešnik (1992) in Andreja Žele (2012). V okviru tega pristopa je v središču zanimanja razmerje med skladenjskimi pomeni in skloni. Žele (2012: 275) navaja, da je pri udeležencih izpostavljeno razmerje med udeleženci oz. udeleženske vloge nasproti njihovi sklonski izrazitvi; skloni so torej neke vrste pomensko-izrazna vez med pomensko in stavčnočlensko ravnino. Pri tem izpostavlja:

Zmožnost posameznega sklona, da lahko označuje samo določene udeleženske vloge, mu daje tudi prevladujočo specifičnopomensko vrednost – tako T označuje predvsem ‘neposredno vključenost v dejanje in prizadetost z dejanjem sploh’, R označuje predvsem ‘izhodiščnost in razmernost dejanja’, D označuje predvsem ‘ciljnost dejanja’, M označuje predvsem ‘prostorsko razmeščenost dejanja’, O pa ‘način poteka dejanja in spremstvenost sploh’. (Žele 2012: 275)

Poučevanje sklonov v hrvaščini kot drugem in tujem jeziku so raziskale Udier, Gulešić-Machata in Cilaš-Mikulić (2006: 36–48); obravnavale so slovnični in slovnično-semantični pristop ter v zvezi z usvajanjem sklonov prišle do naslednjih ugotovitev:

- relativno enostavno razumevanje in usvajanje sklonov, ki so logični in se vključujejo v osnovno pomensko podobo posameznega sklona (npr. *tožilnik – direktni predmet; mestnik – lokacija; orodnik – sredstvo*);
- težje razumevanje sklonov, ki izražajo podoben odnos (npr. premikanje, ki se izraža s tožilnikom in z dajalnikom);
- najtežje usvajanje glagolov, ki se vežejo s posameznimi skloni, ker se lahko glagoli pomensko in funkcionalno najtežje vklopijo v splošno pomensko podobo posameznega sklona (*veseliti se, bati se + roditelja*).

Udier, Gulešić-Machata in Čilaš-Mikulić (2006: 36–48) navajajo, da se na prvi pogled zdi, da se ta problem lahko reši s semantičnim pristopom poučevanja sklonov, ki se ne začne pri površinskih sklonih, temveč na ravni globinskih sklonov. Slednji so v jezikih skladni, torej univerzalni. Po semantičnem pristopu bi se tako obravnavali pomeni, ki jih imajo skloni v povedi. Glede na podobnost hrvaščine in slovenščine predpostavljamo, da bi ta pristop lahko bil pri poučevanju obeh jezikov kot drugih in tujih jezikov učinkovit, zlasti zaradi konkretnosti in praktičnosti. Ko se sistem sklonov učencem predstavi po tem pristopu, ga usvajajo kot konkretno, praktično in uporabno jezikovno dejstvo, za razliko od drugih pristopov (npr. tradicionalnega, ki se začne s perspektive naravnih govorcev), ki so abstraktnejši in predpostavljajo jezikovno predznanje ter implicitno tudi razumevanje sklonov in njihovega pomena.

V hrvaški raziskavi je testiran semantični pristop na primeru dveh globinskih sklonov – *čas* in *lokacija*; preverjeno je, zakaj izključno semantični pristop poučevanja sklonov ni najbolj primeren. V tem prispevku so primeri prilagojeni za slovenščino.

Izražanje globinskega sklona *čas* s posameznimi površinskimi skloni:

- roditeljnik: *Rodil se je 22. septembra 1980*;
- tožilnik: *V soboto imam rojstni dan*;
- mestnik: *V decembru je hladno*;
- orodnik: *Med vikendom smo na morju*.

Izražanje globinskega sklona *lokacija* s posameznimi površinskimi skloni:

- roditeljnik: *Sedim zraven okna*;
- dajalnik: *Grem k zdravniku*;
- tožilnik: *Gremo v Ljubljano*;
- mestnik: *Živim v Mariboru*;
- orodnik: *Dobili smo se pred pošto*.

Iz primerov je razvidno, da bi morali učenci za izražanje *časa* v zvezi z dnevi v tednu usvojiti sklonske končnice *tožilnika* kot površinskega sklona; da bi lahko izrazili *čas* v zvezi z meseci ali vikendom, bi morali usvojiti končnice treh površinskih sklonov – *roditeljnika*, *mestnika* in *orodnika*. Gre za veliko sklonskih končnic za en globinski sklon oz. en pomen, pri čemer so nekatere

končnice homonimne, kar dodatno zapleta učenje po taki (semantični) metodi. Na podobno težavo naletimo tudi pri globinskem sklonu *lokacija*, ki se lahko realizira z več površinskimi skloni: *rodilnik*, *dajalnik*, *tožilnik*, *mestnik* in *orodnik*. Z navedenim prihajava do podobnih ugotovitev, kot so izpostavljene v hrvaški raziskavi (Udier, Gulešić-Machata in Cilaš-Mikulić 2006: 36–48). Izključno semantični pristop pri učenju sklonov bi bil zaradi velikega števila sklonskih končnic, ki bi jih učenci morali usvojiti, da bi se naučili dva pomena (*čas* in *lokacija*), nepraktičen, pri čemer se slovničnemu pristopu poučevanja pravzaprav ne bi izognili.

Slovnično-semantični pristop

Slovnični pristop se nanaša na obravnavo t. i. površinskih sklonov (*imenovalnik*, *rodilnik*, *dajalnik*, *tožilnik*, *mestnik* in *orodnik*), pri čemer se obravnavajo in spoznavajo predlogi v kombinaciji s posameznimi skloni ter glagolske rekcije. V hrvaški raziskavi (Udier, Gulešić-Machata, Cilaš-Mikulić 2006: 36–48) navajajo, da je treba, ko se začne govoriti o sklonih, razložiti, da je sklon v bistvu signal (pojavnost, izraz) vloge, ki jo ima neka samostalniška beseda in ki pokaže določen odnos v povedi. Vsak sklon ima določene vloge (in te vloge so pravzaprav t. i. globinski skloni). Treba je izpostaviti, katere konkretne vloge ima posamezni sklon, kakšen je njihov pomen, kako se posamezni sklon realizira v povedi (po določenih signalih, kot so predlogi, ki so lahko postavljeni pred njim, in oblikovne lastnosti samostalniških besed) ter kako se ta sklon lahko prepozna (Udier, Gulešić-Machata, Cilaš-Mikulić 2006: 36–48). V hrvaški raziskavi obenem navajajo, da tradicionalni pristop poučevanja sklonov, ki izhaja iz vprašalnih zaimkov, ni primeren za pouk hrvaščine kot drugega in tujega jezika, ker učencem, ki nimajo izvirne govorne kompetence, ne bo pomagal, da na vprašalnice odgovorijo s pravilnim sklonom (Udier, Gulešić-Machata, Cilaš-Mikulić 2006: 36–48).

V hrvaški raziskavi predlagajo postopno poučevanje sklonov. Prvi korak pri pouku sklonov je obravnava njihovih posameznih funkcij in pomenov (v kontekstu posamezne teme in komunikacijskih situacij). Drugi korak je prepoznavanje posameznega sklona v povedi, nato razlaga ter vaja njegove morfologije. Navedeno se uvaja in vadi postopoma. Na začetni stopnji učenja se obravnavajo osnovne vloge sklonov in osnovni sklanjatveni vzorci. Iz osnovnih vzorcev so izvzete posebnosti samostalnikov moškega, ženskega in srednjega spola,³ ki

³ Posebnosti samostalnikov moškega spola: a) premene končnic, če se osnova konča na *c*, *č*, *ž*, *š*, *j* ali *dž* se namesto končnic *-om*, *-ov*, *-oma* uporabljajo končnice *-em*, *ev*, *-ema*; b) podaljševanje z *-j*- (tuji samostalniki na samoglasnik): *metro* – *metroja*, *hobi* – *hobija*, *abonma* – *abonmaja*, *taksi* – *taksija*; c) podaljševanje z *-j*- (samostalniki na *-i*): *oči* – *očija*, *Franci* – *Francija*; d) podaljševanje z *-j*- (samostalniki na *-r*): *kuhar* – *kuharja*, *papir* – *pirja*, *denar* – *denarja*; e) podaljševanje s *-t*- (imena na *-e*): *Tone* – *Toneta*, *Tine* – *Tineta*, *Stane* – *Staneta*; f) podaljševanje s *-t*- (priimki na *-e*): *Tomše* – *Tomšeta*;

se obravnavajo. Te se obdelajo pozneje, na ravni A2/B1, ko so v glavnem že usvojeni osnovni sklanjatveni vzorci in osnovne vloge sklonov.

Slovenski skloni med kronologijo in kontekstom

Slovenščina in hrvaščina sodita med sintetične jezike, zato se odpira vprašanje, kateri pristop je ustrežnejši za poučevanje njunih sklonov pri učencih, katerih materinščina sodi med analitične jezike. Soglašava z avtoricami hrvaške raziskave (Udier, Gulešić-Machata, Cilaš-Mikulčić 2006: 36–48) v zvezi s semantičnim pristopom poučevanja sklonov. Na primeru izražanja *časa* in *lokacije* se je pokazalo, do katerih problemov bi lahko privedel izključno semantični pristop: zaradi velikega števila sklonskih končnic, ki bi jih učenci morali usvojiti, da bi se naučili zgolj dva pomena, bi bil ta pristop nepraktičen, pri čemer se, kot je bilo že izpostavljeno, slovničnemu pristopu poučevanja ne bi izognili. Obenem soglašava tudi z ugotovitvijo (Udier, Gulešić-Machata,

g) podaljševanje z *-ov-* v množini (nekateri enozložni samostalniki): *grad – gradovi, sin – sinovi, veter – vetrovi, gozd – gozdovi, cvet – cvetovi, glas – glasovi, pas – pasovi, slap – slapovi, volk – volkovi, vrt – vrtovi, vrh – vrhovi*; h) nekateri samostalniki, predvsem enozložni, imajo v roditeljski ednine poleg končnice *-a* tudi varianto končnico *-u*: *grad – gradu/grada, glas – glasu/glasa, nos – nosu/nosa, mir – miru/mira*; i) sklanjatev samostalnika *otrok* v množini: *otroci/otrok/otrokom/otroke/pri otrocih/z otroki*; j) sklanjatev samostalnika *dan*, ki ima dva vzorca sklanjatve: *dan, dneva/dne, dnevu, dan, v dnevu, z dnevom/dnem; dneva, dnevod/dni, dnevoma/dnema, dneva/dni, v dnevih/dneh, z dnevoma/dnema; dnevi, dnevod/dni, dnevom/dnem, dneve/dni, v dnevih/v dneih, z dnevi*; k) sklanjatev samostalnika *človek* v dvojini in množini: *človeka, ljudi, človekoma, človeka, pri ljudeh, s človekoma; ljudje, ljudi, ljudem, ljudi, pri ljudeh, z ljudmi*; l) posebnosti pri množinskih končnicah (končnica *-je* kot varianta): *študenti/študentje, bratji/bratje, gosti/gostje, sosedi/sosedje, kmeti/kmetje*; m) množinska končnica *-jë* v primerih: *zobjë, lasjë, možjë, ljudjë*; n) samostalniki moškega spola, ki so po izvoru pridevniki in se sklanjajo po pridevniški sklanjatvi (*dežurni – dežurnega, moški – moškega*) (*Sporazumevalni prag za slovenščino*, 2004).

Posebnosti samostalnikov ženskega spola: a) sklanjanje samostalnikov prve ženske sklanjatve na *-ev* (*breskev, cerkev, lestev, ločitev, ponev, prirediteljev, rešitev, zaposlitev*); b) sklanjatev samostalnikov *mati* (*mati, matere, materi, mater, pri materi, z materjo ...*), *hči* (*hči, hčere, hčeri, hčer, pri hčeri, s hčerjo ...*), *gospa* (*gospa, gospe, gospe, gospo, pri gospe, z gospo ...*); c) samostalniki druge ženske sklanjatve, ki imajo večzložno osnovo: *pomlad, jesen, pamet*; d) samostalniki druge ženske sklanjatve, ki se končujejo na *-ost*: *spretnost, pozornost, osebnost*; e) samostalniki druge ženske sklanjatve z neobstoječim polglasnikom (*bolezen, bojazen, dlesen, kazen*); f) enozložni samostalniki druge ženske sklanjatve (*stvar, cev, čast, dlan*) (*Sporazumevalni prag za slovenščino*, 2004).

Posebnosti samostalnikov srednjega spola: a) podaljševanje osnove s *-s-* (*kolo – kolesa, pero – peresa, telo – telesa, drevo – drevesa, slovo – slovesa, oko – očesa, uho – ušesa*); b) podaljševanje osnove s *-t-* (*dekle – dekleta, tele – teleta, dete – deteta*); c) podaljševanje osnove s *-n-* (*ime – imena, breme – bremena, pleme – plemena, seme – semena*); d) vrivanje polglasnika (*jetra – jeter, stegno – stegen*); e) vrivanje vokala *-i-* (*podjetje – podjetij*) (*Sporazumevalni prag za slovenščino*, 2004).

Cilaš-Mikulčić 2006: 36–48), da tradicionalni pristop poučevanja sklonov, ki izhaja iz pripadajočih vprašalnic, ni primeren za poučevanje slovenskega jezika kot drugega in tujega jezika.

Postopno poučevanje sklonov zahteva kronološki pristop, ki temelji na učni praksi in pogostosti. Žele (2012: 275) navaja, da se v učni praksi pri obravnavi sklonov najpogosteje uporablja naslednji vrstni red: *imenovalnik* (I), *tožilnik* (T), *rodilnik* (R), *mestnik* (M), *orodnik* (O), *dajalnik* (D); izpostavlja pa, da je sklonska razvrstitev po pogostosti rabe v slovenščini *TRIMOD*. K temu dodaja, da je v slovenski jezikoslovni literaturi stalna razvrstitev *ITRDMO*, ker so glagoli najprej obravnavani z vidika prisojevalne vezljivosti, pri kateri imenovalnik skladijskofunkcijsko označuje vse osebkove vloge, nato pa z vidika vezljivosti (Žele 2012: 275). Žele (2012: 275) se v zvezi s svojimi ugotovitvami sklicuje na Jakobsona (1936: 240–288), ki sklone deli na osrednje in obrobne. Tako v okviru osrednjih sklonov, tj. tistih, ki lahko izražajo osrednje vsebine, na prvem mestu navaja imenovalnik, na drugem pa tožilnik, ki izraža najtesnejšo pomensko-skladijsko povezavo z glagolom in je v primerjavi z drugimi skloni sistemsko nezaznamovano sredstvo. Sledi rodilnik, ki je zanikani tožilnik, in nato pogosto skladijsko »neobveznovozljivo dajalniško določilo« (D) (Žele 2012: 275).

V praksi se poučevanje začne z imenovalnikom kot nevtralnimi sklonom, ki služi imenovanju in identifikaciji. Tožilnik se poučuje drugi po vrsti, ker je za imenovalnikom najpogostejši, ima enostaven pomen in zajema osnovna tematska področja (*prosti čas, hrana, pijača, nakup*). Rodilnik je tretji po vrsti, ker je zanikani tožilnik. Mestnik se poučuje četrti po vrsti, in sicer zaradi pogostosti, enostavnosti pomena ter komunikacijskih potreb. Na petem mestu se poučuje orodnik, ki ima prav tako enostaven pomen in oblike. Dajalnik se poučuje zadnji, kar pa ne pomeni, da se sledi dajalnika ne pojavljajo že prej. Obstajajo raziskave o poučevanju samostalniških sklanjatev v hrvaščini kot drugem in tujem jeziku, ki so pokazale zelo podobne rezultate (Cvikić in Jelaska 2003: 173; Jelaska idr. 2005).

Skloni slovenskega jezika se začnejo obravnavati že na ravni A1 oz. preživetveni ravni, pri čemer izpostavljam o ugotovitev Nataše Pirih Svetina (2016: 6):

Slovnici v slovenski inačici opisa preživetvene ravni nismo namenili posebnega poglavja, saj je slovnica v veliki meri stvar analitičnega pristopa pri obravnavi besednega sporazumevanja, ki pa mu, s poudarjanjem v pretežni meri nekreativne, torej formulaične rabe jezika na preživetveni ravni odrekamo pomembnejše mesto. (*Preživetvena raven za slovenščino*, 2016: 6)

Preživetvena raven za slovenščino (2016) predvideva deset tematskih področij: (1) osebna identiteta, (2) stanovanje, bivanje in okolje, (3) vsakdanje življenje in prosti čas, (4) promet, potovanje in usmerjanje, (5) odnosi z drugimi ljudmi, (6) telo in zdravje, (7) izobraževanje, (8) nakupovanje in storitve, (9) hrana in pijača, (10) delo in poklic. Ta področja so v nadaljevanju za potrebe oblikovanja najinega pristopa prestrukturirana v šest področij. Obravnava sklonov poteka

kronološko v okviru različnih kontekstov, s čimer se oblikuje kontekstualno-kronološki pristop, ki zajema šest kontekstov nasproti šestim sklonom.

Preglednica 1: Konteksti in skloni

Kontekst	Sklon
Predstavitvev (identifikacija), odnosi z drugimi ljudmi, družina	Imenovalnik ^{+D+R+M}
Prosti čas, hrana, pijača, nakup (+)	Tožilnik : I : R : M (+O+D)
Prosti čas, hrana, pijača, nakup (-)	Rodilnik : T
Stanovanje, hiša, okolje, mesto	Mestnik : T
Potovanje, promet, usmerjanje	Orodnik : T
Zdravje, počutje, telo	Dajalnik : T : M

Vir: raziskava avtorjev

Imenovalnik (I^{+D+R+M})

V okviru prvega (imenovalniškega) konteksta se govorci učijo posredovati nekaj osnovnih podatkov o sebi, razumeti, če jih kdo sprašuje o njihovih podatkih ter pridobiti in razumeti nekaj osnovnih podatkov o drugih, npr.

- Kako ti/Vam je ime?* – *Jaz sem Ana. Sem Ana. Ime mi je Ana.*
- Koliko si star? Koliko si stara? Koliko ste stari?* – *Star sem 21 let. Stara sem 23 let.*
- Kaj silste po poklicu?* – *Po poklicu sem zdravnik. Po poklicu sem zdravnica.*
- Kdo je to?* – *To je Marko. To je Ana.*
- Kako mu je ime?* – *Ime mu je Marko.*
- Kako ji je ime?* – *Ime ji je Ana.*
- Koliko je star?* – *Star je 21 let. Stara je 23 let.*
- Kaj je po poklicu?* – *Po poklicu je učitelj. Po poklicu je učiteljica.*
- Kaj je to?* – *To je telefon. To je knjiga. To je okno. To je stanovanje.*
- Kakšen je telefon?* – *Telefon je star. / Star (telefon).*
- Kakšna je knjiga?* – *Knjiga je stara. / Stara (knjiga).*
- Kakšno je okno/stanovanje?* – *Okno je staro. / Staro (okno). Stanovanje je staro. / Staro (stanovanje).*

Z vzorci *a, b, c, d, e, f, g* in *h* učenci usvajajo osnovne predstavitvene sporazumevalne vzorce, s katerimi lahko predstavijo sebe in druge osebe. Ugotavljajo, da obstaja razlika med moškim in ženskim spolom (*star sem – stara sem, učitelj – učiteljica ...*) ter tikanjem in vikanjem. Z vzorci *i, j, k, l* se naučijo, da v slovenskem jeziku razlikujemo moški, ženski in srednji spol ter da imata pridevnik in samostalnik v besednih zvezah načeloma enako končnico (*star telefon, stara knjiga, staro okno*). Samostalniki in pridevniki se predstavijo poenostavljeno. Samostalniki moškega spola imajo v ednini *ničto končnico*

(*telefon, učitelj*), samostalniki ženskega spola končnico *-a* (*studentka, učiteljica, knjiga*), samostalniki srednjega spola pa končnico *-o* (*okno, krilo, delo*) ali *-e* (*stanovanje, sonce, polje*). Potrebno je pojasniti, da je spol slovnični in ne logični (kot v nekaterih jezikih, na primer v angleščini). Iz osnovnih vzorcev so na tej ravni izvzete posebnosti samostalnikov moškega, ženskega in srednjega spola, ki se torej obravnavajo šele na ravni A2/B1, ko so v glavnem že usvojeni osnovni sklanjatveni vzorci in osnovne vloge sklonov.

Imenovalnik je osnovna oblika samostalnikov, zaimkov, pridevnikov in števnikov. Za usvajanje dvojinjskih in množinskih končnic pomaga tudi spodnji tabelarični prikaz.

Preglednica 2: Imenovalniške končnice

	Moški spol	Ženski spol	Srednji spol
Ednina <i>To je:</i>	star telefon (on)	stara knjiga (ona)	staro okno/stanovanje (ono)
Dvojina <i>To sta:</i>	stara telefona (onadva)	stari knjigi (onidve)	stari okni/stanovanji (onidve)
Množina <i>To so:</i>	stari telefoni (oni)	stare knjige (one)	stara okna/stanovanja (ona)

Vir: raziskava avtorjev

Iz preglednice je razvidno, da se pridevniki v končnicah ujemajo s samostalniki, zato pridevniške besede obravnavamo le kot »dodatek« k samostalnikom. Osebni zaimki v oklepajih so navedeni zaradi primerjave, s čimer se pokaže, da imajo samostalniki, pridevniki in osebni zaimki v imenovalniku podobno obliko (podobne končnice). Z usvajanjem osebnih zaimkov v ednini, dvojnini in množini usvajajo edninsko, dvojninsko in množinsko obliko samostalnikov in pridevnikov. Če gre za poučevanje neslovansko govoreče skupine govorcev analitičnih jezikov, se najprej poučuje samo ednina. Dvojina in množina se obravnavata kasneje, ko je kategorija spola dovolj jasna oz. so edninske oblike že absolvirane. V primeru slovansko govoreče skupine se z obravnavo dvojine in množine začne hitreje.

V okviru imenovalniškega konteksta se pojavljajo tudi sledi *dajalnika* (osebni zaimki *ti, vam, mu, ji*), *rodilnika* (vprašanje *Od kod si/ste?*) in *mestnika* (vprašanje *Kje živiš/živite?*). Sporazumevalni vzorci z dajalniškimi oblikami (*Kako ti/Vam/mulji je ime? – Ime mi/mulji je ...*) se usvajajo v tej obliki brez slovnične razlage o dajalniku. Rodilniške oblike v sporazumevalnih vzorcih o državah ali krajih, od koder prihajajo neslovensko govoreči (*Od kod si/ste? – Sem iz Egipta/Španije/Čila.*) se na začetku obravnavajo in usvajajo le v ednini. Če gre za neslovansko govorečo skupino, se naučijo, da države ali kraje razdelijo v tri skupine (z ničto končnico, s končnico *-a* in s končnico *-o/-e*), in to brez slovnične razlage o rodilniku. Enako postopamo pri obravnavi mestniških oblik v sporazumevalnih vzorcih, ki se nanašajo na kraj življenja (*Kje živiš/živite? – V*

Mariboru/Ljubljani/Celju.) Tudi v tem primeru, če gre za neslovansko govorečo skupino, ni potrebe po slovnični razlagi o mestniku. Kraje razdelimo v tri skupine: z ničto končnico, s končnico *-a* in končnico *-o/-e*.

Tožilnik (T : I : M : D)

V okviru drugega konteksta – *prosti čas, hrana, pijača, nakup (+)* – se obravnava in usvaja tožilnik. Ob poučevanju neslovensko govorečih neslovenskega porekla ni potrebe po razlagi sklonov od imenovalnika do tožilnika. V tej fazi poučevanja le kontekstualno ponazorimo razliko med obema sklonoma in označimo imenovalnik kot osnovno obliko za imenovanje ali identifikacijo (*Kdo/Kaj je to?*), tožilnik pa za izražanje direktnega predmeta (*Koga/Kaj ima?*).

Preglednica 3: Primerjava med imenovalniškimi in tožilniškimi končnicami

	Moški spol			Ženski spol			Srednji spol		
	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>
I	-ø/i -ø	-a -a	-i -i	-a -a	-i -i	-e -e	-o -o/-e*	-i -i	-a -a
T	-ø/i -ø -ega -a	-a -a	-i -e	-o -o	-i -i	-e -e	-o -o/-e*	-i -i	-a -a

* *o > e* za *c, č, š, ž, j, dž* Vir: raziskava avtorjev

Imenovalnik in tožilnik sta si oblikovno zelo podobna, kar pomaga pri njunem usvajanju. Morebitna težava so samostalniki moškega spola v ednini, ker je treba razumeti razliko *živo – neživo* oz. različne oblike za samostalnike, ki označujejo živo bitje in dobijo končnico *-a* (*Imam brata.*). Dvojina in množina se obravnavata kasneje, ko je kategorija spola dovolj jasna in so edninske oblike že absolvirane. V primeru slovansko govoreče skupine se z obravnavo dvojine in množine začne hitreje.

Obladanje tožilnika kot direktnega predmeta odpira možnost za obravnavo zelo pomembnih tem, kot so opis dnevnih aktivnosti, hrana, pijača, nakup ipd. (*Imam zajtrk/večerjo/kosilo. Gledam film/televizijo. Poslušam glasbo/predavanje. Kuham zajtrk/večerjo/kosilo. Igram tenis/košarko. Potrebujem kruh/moko/vino. Želim sok/vodo/pivo. Berem časopis/knjigo/sporočilo. Pišem e-mail/knjigo/pismo. Jem sendvič/čokolado/kosilo. Pijem čaj/kavo/mleko.*) Tožilnik se na začetku najpogosteje uporablja z glagolom *imeti*, z naklonskim glagolom *želeti*, s številnimi glagoli skupine *-am* (npr. *gledati – gledam*), ki se zaradi oblikovne enostavnosti poučuje prva po vrsti, in z zelo pogostimi glagoli *jesti, piti, potrebovati, pisati, brati*. V vseh sporazumevalnih vzorcih je zaradi prepoznavanja in usvajanja spola v slovenskem jeziku zaželeno uporabljati samostalnike vseh spolov po vrstnem redu moški, ženski in srednji spol. Na začetku se obravnavajo primeri v ednini, kasneje pa se nadaljuje z dvojinskimi in množinskimi oblikami (odvisno od ciljne skupine in učbenika).

Tožilnik se na začetku poučuje tudi kot dinamični sklon, ki odgovarja na vprašalnico *kam*, ker izraža premikanje in se veže z glagolom *iti* v kombinaciji s predlogoma *v* in *na* (*Grem v Maribor/Ljubljano/Celje. Grem na fitnes/fakulteto/smučanje.*). Tudi v teh sporazumevalnih vzorcih je treba vsaj na začetku zaradi prepoznavanja in usvajanja spola v slovenskem jeziku uporabljati samostalnike vseh slovničnih spolov po vrstnem redu moški, ženski in srednji spol. Zemljepisna imena v množini, npr. *Radenci, Škocjanske jame*, se na začetku (če se pojavijo) obravnavajo kot izjema. V fazi poučevanja tožilnika kot dinamičnega sklona bo zagotovo prišlo do vprašanja o razliki med vprašalnicama *kje* in *kam* oz. med mestnikom in tožilnikom v sporazumevalnih vzorcih s predlogoma *v* in *na* (*Živim v Mariboru/Ljubljani/Celju. – Grem v Maribor/Ljubljano/Celje.*), ki se obrazloži z razliko med statičnim glagolom in dinamičnim glagolom.

V kontekstu opisa dnevnih aktivnosti se lahko pojavijo sledi dajalnika v kombinaciji s predlogom *k/h* (*Grem k zdravniku. Grem h kozmetičarki.*), ki se obravnavajo in usvajajo kot izjema brez poglobljene razlage o sklonu.

V tem kontekstu se brez poudarka, da gre za tožilnik, obravnava in usvaja časovna funkcija tožilnika v kombinaciji z dnevi v tednu (*v ponedeljek, torek, sredo, četrtek, petek, soboto, nedeljo*). Gre za vzorec, ki se usvaja v taki obliki. Ostale funkcije tožilnika, *nosilec stanja (Otroka zebe. Mojco boli glava.)*, *prislovno določilo časa* na vprašanje *kdaj* ali *koliko časa* (*To nedeljo smo na kosilu pri starših. Vsak teden se dobivamo pri Mraku. Celo noč se uči. Tri ure te čakam.*) in za predlogi *pred, nad, med, pod, ob, za, čez, po* (na vprašanje *kam* za izražanje smeri v kombinaciji z glagoli premikanja), se obravnavajo na ravni A2/B1.

Rodilnik (R : T)

Sledi rodilnika se prvič pojavijo v kontekstu *predstavitev* v sporazumevalnih vzorcih s predlogom *iz*, ki izraža poreklo in mesto (*Od kod si/ste? – Sem iz Egipta/Španije/Čila.*). V prvem kontekstu se poučuje brez teoretične razlage, da gre za rodilnik. Rodilnik se prvič posamezno obravnava v kontekstu *prosti čas, hrana, pijača, nakup* (–), in sicer kot zanikan tožilnik oz. ob zanikanem glagolu (*nimam časa/knjige/darila; ne jem fižola/lubenice/mesa; ne pijem čaja/kave/mleka*).

Preglednica 4: Rodilniške končnice

	Moški spol			Ženski spol			Srednji spol		
	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>
R	-ega -a	-ih -ov/ev*	-ih -ov/ev*	-e -e	-ih -ø	-ih -ø	-ega -a	-ih -ø	-ih -ø

* *o > e* za *c, č, š, ž, j, dž* Vir: raziskava avtorjev

Iz preglednice je razvidno, da so končnice dvojskih in množinskih rodilniških oblik v posameznih spolih enake in da so končnice dvojskih in množinskih rodilniških oblik ženskega in srednjega spola enake, kar pomaga pri usvajanju. Tudi v primeru rodilnika se dvojina in množina obravnavata kasneje, ko je kategorija spola dovolj jasna in so edninske oblike že absolvirane. V primeru slovansko govoreče skupine se lahko z obravnavo dvojine in množine začne hitreje.

Ob rodilniku se pojavlja več predlogov, ki se ne vežejo z drugimi skloni, kar olajša usvajanje rodilnika (*od, do, poleg/zraven, blizu, brez, mimo, izmed, izpod, izza, iznad ...*).

Ostale funkcije rodilnika, npr. ob zanikanem glagolu *biti* (*mame ni doma, danes ni malice*), v zvezi samostalnik + samostalnik oz. v funkciji desnega prilastka (*tečaj slovenščine, študent slovenistike*), za izražanje količine (*koliko kruha, nekaj gostov, pet pomaranč, kozarec vina*), ob glagolih (*bati se učitelja, spominjati se babice, veseliti se kosila*), za izražanje časa (*rojen sem 22. septembra 1980*), so primernejše v kasnejši fazi poučevanja.

Enako velja za posebnosti, kot so variantne končnice *-a/-u* v ednini pri posameznih samostalnikih moškega spola (*grad – grada/gradu, most – mosta/mostu, mir – mira/miru*), končnica *-ø* v rodilniku dvojine in množine (*mož, zob, las*), vrivanje *-i-* v rodilniku dvojine in množine pri samostalnikih ženskega spola (*ladij, večerij*), vrivanje polglasnika pri nekaterih samostalnikih srednjega spola (*pismo – pisem, okno – oken, sredstvo – sredstev*), vrivanje *-i-* v rodilniku dvojine in množine pri nekaterih samostalnikih srednjega spola (*naselje – naselij, morje – morij, podjetje – podjetij*), ki se prav tako praviloma poučujejo na ravni A2/B1.

Mestnik (M : T)

Tudi mestnik je relativno enostaven za poučevanje in usvajanje, ker je enostaven za prepoznavanje in razumevanje. Sledi mestnika so že obravnavane v kontekstu *predstavitev* (*identifikacija*), in sicer v sporazumevalnih vzorcih, ki se nanašajo na kraj ali državo, kjer živimo (*Živim v Mariboru/Ljubljani/Celju*). V tej fazi poučevanja se še enkrat poudari razlika med »statičnim« mestnikom in »dinamičnim« tožilnikom. Poudariti je treba razliko med uporabo predlogov *v* in *na* s tožilnikom oz. z mestnikom, pri čemer se lahko predstavita dve formuli: (1) *dinamični glagol + v/na + T* (*Grem v Maribor/Ljubljano/Celje*.) in (2) *statični glagol + v/na + M* (*Živim v Mariboru/Ljubljani/Celju*.). Za usvajanje so zahtevnejši samostalniki ženskega spola, ki so izpeljani iz pridevnikov in imajo končnico *-em* namesto osnovne končnice *-i* (*Hrvaška – na Hrvaškem, Madžarska – na Madžarskem*).

Časovni mestnik za opis dneva ali tedna v kombinaciji z dnevi v tednu (*ob ponedeljkih, torkih, sredah, četrtek, petkih, sobotah, nedeljah*) in z urami (*ob enih, dveh, treh, štirih ...*) se obravnava v kontekstu *prosti čas, hrana, pijača*,

nakup (+/-) ter usvaja brez navedbe, da gre za končnice in časovno funkcijo mestnika.

Ostale funkcije mestnika, npr. časovni mestnik s predlogoma *v* in *po* (*v maju*, *v juniju*, *po pouku*), ki izhaja iz razumevanja lokacije, ki ima svojo refleksijo v času in prostoru, tematski mestnik s predlogom *o* (*o bratu/mami/dekletu*), se obravnavajo kasneje.

Preglednica 5: Mestniške končnice

	Moški spol			Ženski spol			Srednji spol		
	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>
M	-em -u	-ih -ih	-ih -ih	-i -i	-ih -ah	-ih -ah	-em -u	-ih -ih	-ih -ih

Vir: raziskava avtorjev

Usvajanje mestnika ni problematično zaradi enostavnega pomena in prekrivnosti končnic. V moškem in srednjem spolu prihaja do popolnega prekrivanja vseh končnic, kar zagotovo pomaga pri usvajanju tega sklona. Dvojinske in množinske končnice se usvajajo kasneje, ko so edninske oblike že absolvirane. V primeru slovansko govoreče skupine se z obravnavo dvojine in množine začne hitreje.

Orodnik (O : T)

Tudi orodnik je relativno enostaven za poučevanje in usvajanje, ker je enostaven za prepoznavanje in razumevanje. Odgovarja na vprašanje *S kom/čim*. V osnovi pomena je sredstvo (*Vozim se z avtobusom/ladjo/s kolesom.*), spremstvo (*Grem na izlet z bratom/mamo.*) ali dodatni opis (*solata s paradiznikom, čaj z limono, kava z mlekom*). Sledi orodnika se prvič pojavijo v drugem kontekstu – *prosti čas, hrana, pijača, nakup* – v sporazumevalnih vzorcih s predlogom *s/z* (*Želim solato s paradiznikom. Želim čaj z limono. Želim kavo z mlekom.*), ki se obravnavajo in usvajajo v ednini, pri čemer se samostalniki razdelijo v tri skupine (moški, ženski in srednji spol) ter predstavijo s končnicami orodnika v ednini. Podrobnejša obravnava orodnika je predvidena v kontekstu *potovanje*.

Obstajajo tudi drugi pomeni s predlogom *s/z*, ki se zaradi didaktičnih razlogov ne omenjajo na začetni stopnji učenja. Lokacijski orodnik, ki izraža mesto (*pred letalom, za hišo, med fakulteto in študentskim domom*) in je v tem primeru opozicija tožilniku. Tudi v zvezi s to opozicijo je treba poudariti razliko med »dinamičnim« tožilnikom in »statičnim« orodnikom, ki se lahko ponazori z dvema formulama: (1) *dinamični glagol + pred/nad/med/pod/za + T* (*Pridem pred študentski dom.*) in (2) *statični glagol + pred/nad/med/pod/za + O* (*Sem pred študentskim domom.*).

Funkcija časovnega orodnika (*pred enim tednom/pred eno uro/pred enim letom, med vikendom*) se obravnava kasneje. Navedeni vzorci se lahko na začetku nadomestijo z enostavnejšimi vzorci, npr. *lani, prejšnji vikend, ta vikend*.

Preglednica 6: Orodniške končnice

	Moški spol			Ženski spol			Srednji spol		
	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>
O	-im -om/em*	-ima -oma/ema*	-imi -i	-o -o	-ima -ama	-imi -ami	-im -om/em*	-ima -oma/ema*	-imi -i

* *o > e* za *c, č, š, ž, j, dž* Vir: raziskava avtorjev

Usvajanje orodniških končnic se začne v ednini, kjer prihaja do popolnega prekrivanja končnic moškega in srednjega spola. Edninskih končnic ženskega spola so učenci že navajeni, ker so se z njimi srečali pri tožilniku. Množinske in dvojinske končnice se usvajajo kasneje na ravni A2/B1.

Dajalnik (*D : T : M*)

Kljub temu da se dajalnik podrobneje obravnava na šestem mestu, se sledi dajalnika pojavijo že v prvem kontekstu v sporazumevalnih vzorcih z dajalniškimi oblikami osebnih zaimkov (*Kako ti/Vam/mulji je ime? – Ime mi/mulji je ...*), ki se usvajajo v tej obliki brez slovnične razlage, da gre za dajalnik. Nato se sledi dajalnika pojavijo v sporazumevalnih vzorcih za opis dnevnih aktivnosti (*Grem k zdravniku/prijateljici.*), ki se prav tako usvajajo na pamet kot vzorci. V najinem pristopu se dajalnik obravnava na šestem mestu v kontekstu *zdravje, počutje, telo*, in sicer v sporazumevalnih vzorcih za izražanje počutja z dajalniškimi oblikami osebnih zaimkov (*A ti/Vam je vroče/slabo/dolgčas? – Vroče/Slabo/Dolgčas mi je.*). V okviru sporazumevalnih vzorcev za izražanje počutja je dajalnik v opoziciji s tožilnikom (*Vroče/Slabo/Dolgčas mi je. – Zobl/Glava/Noga/Roka me boli.*).

Preglednica 7: Dajalniške končnice

	Moški spol			Ženski spol			Srednji spol		
	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>	<i>ed.</i>	<i>dv.</i>	<i>mn.</i>
D	-emu -u	-ima -oma/ema*	-im -om/em*	-i -i	-ima -ama	-im -am	-emu -u	-ima -oma/ema*	-im -om/em*

* *o > e* za *c, č, š, ž, j, dž* Vir: raziskava avtorjev

Za lažje usvajanje dajalnika pomaga prekrivanje končnic moškega in srednjega spola v ednini, dvojini in množini. Dvojinske in množinske končnice se usvajajo kasneje, ko so edninske oblike že usvojene. Razlika med dvojinskimi in množinskimi končnicami moškega in srednjega spola na eni strani ter dvojinskimi

in množinskimi končnicami ženskega spola na drugi strani je v samoglasniku *a* (-*ima* -*oma** : -*ima* -*ama*; -*im* -*om** : -*im* -*am*).

Ostale funkcije dajalnika, npr. (1) indirektni predmet z različnimi glagoli, kot so *telefonirati*, *smejati se*, *čuditi se*, *pomagati*, *dati*, *kupiti*, *posoditi*, *pokazati*, *povedati*, *reči*, *naročiti*, *sporočiti*, *svetovati*, *obljubiti* (*Bratu/mami/dekletu sem dal darilo.*), (2) izražanje dinamike (premikanja) in nasprotovanja s predlogom *proti* (*Peljemo se proti Mariboru/Ljubljani/Celju. Glasovali so proti predlogu.*), (3) izražanje dopuščanja s predlogom *kljub* (*Tekmo so organizirali kljub slabemu vremenu.*), se obravnavajo in usvajajo kasneje na ravni A2/B1. Te funkcije so učencem v začetku težje razumljive, zato si morajo zapomniti, da se predlogi *k/h*, *proti*, *kljub* vežejo izključno z dajalnikom.

V hrvaški raziskavi skušajo odgovoriti na vprašanje, kako učencem pojasniti pomen dajalnika, ki je podobno dinamičen kot tožilnik in na prvi pogled izraža tudi podobne odnose (*Grem v kino. – Grem proti kinu.*). Predlagajo, da se učencem razloži, da se dajalnik nanaša na prejemnika in namen (takrat je brez predloga) ter na cilj in smer gibanja, ko se pojavlja s predlogoma *k/h* in *proti*.

Tudi v šestem kontekstu prihaja do opozicije med dvema sklonoma, in sicer med dajalnikom kot »dinamičnim« sklonom (*Vozimo se proti Mariboru/Ljubljani/Celju.*) ter mestnikom kot »statičnim« sklonom (*Sem v Mariboru/Ljubljani/Celju.*). Glede na to, da se predlog *proti* veže le z dajalnikom, je usvajanje te funkcije dajalnika in razumevanje te opozicije olajšano.

Sklep

V prispevku so na primeru slovenščine kot drugega in tujega jezika predstavljene različni pristopi k poučevanju sklonov. Na podlagi obravnave semantičnega (globinskega), slovničnega (površinskega) pristopa ter učne prakse oblikujeva kontekstualno-kronološki pristop k poučevanju sklonov v slovenščini, ki temelji na: (1) različnih kontekstih (6 sklonov – 6 kontekstov) in (2) učni praksi, v kateri se pojavlja naslednji vrstni red obravnave sklonov: *imenovalnik*, *tožilnik*, *rodilnik*, *mestnik*, *orodnik*, *dajalnik* (prim. tudi Žele 2012: 275). Pri tem ne gre za enosklonske kontekste, temveč za kontekste, v katerih prihaja do prepletanja in kontrastiranja med nosilnim sklonom konteksta in sledmi drugih sklonov. S prepletanjem in kontrastiranjem se oblikuje naslednji kontekstualno-kronološki pristop: (1) imenovalnik : ^{+D +R +M}, (2) tožilnik : ^{I : R : M (+O +D)}, (3) rodilnik : ^T, (4) mestnik : ^T, (5) orodnik : ^T, (6) dajalnik : ^{T : M}.

Spremenjen vrstni red sklonov izhaja iz naslednjih dejavnikov: (1) imenovalnik je najpogostejši in najpomembnejši sklon, ki ima vlogo nevtralne oblike besed, (2) tožilnik je za imenovalnikom najpogostejši sklon, (3) rodilnik je zanižani tožilnik, (4) tožilnik je za imenovalnikom po vlogi v povedi najpomembnejši sklon, (5) tožilnik brez predlogov ima zelo pomembno vlogo direktnega predmeta, (6) vrstni red IT kaže, da ima večina samostalnikov enako podobo v dveh različnih sklonih (izjema sta le ednina moškega spola *živo – neživo* in

ednina ženskega spola), (7) vrstni red ITR omogoča kontrastivno usvajanje tožilnika in roditelja, (8) vrstni red TRMO omogoča kontrastivno usvajanje »statičnega« mestnika v primerjavi z »dinamičnim« tožilnikom in »statičnega« orodnika v primerjavi z »dinamičnim« tožilnikom, (9) vrstni red ITRMOD omogoča kronološko, kontekstualno in kontrastivno usvajanje vseh sklonov.

LITERATURA

Agnieszka BĘDKOWSKA-KOPCZYK, 2009: Poučevanje slovenskega jezika za Poljake v kognitivnem pristopu (izbrani vidiki). *Slavia Centralis* 2/2, 75–88.

– –, 2020: Uporabnost koncepta ključnih besed kulture pri poučevanju kulturoloških vsebin in razvijanju medkulturne zmožnosti (na primeru vinske leksike). *Slavia Centralis* 13/1, 115–125.

Ina FERBEŽAR idr., 2004: *Sporazumevalni prag za slovenščino*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport.

Charles John FILLMORE, 1968: The Case for Case. *Universals in Linguistic Theory*. Ur. E. Bach, R. T. Harms. New York: Holt, Rinehart, Winston, Inc. 1–88.

Roman JAKOBSON, 1936: Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre: Gesamtbedeutungen der russischen Kasus. *Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 6. 240–288.

Laura A. JANDA, Steven J. CLANCY, 2002: *The Case Book for Russian*. Bloomington: Slavica.

– –, 2006: *The Case Book for Czech*. Bloomington: Slavica.

Zrinka JELASKA idr., 2005: *Hrvatski kao drugi i strani jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Natalia KALOH VID, 2018: Prevajanje pri pouku tujega jezika: poučevanje ruskega jezika s pomočjo angleških literarnih prevodov. *Slavia Centralis* 11/1, 79–84.

Irina MAKAROVA TOMINEC, 2021: Bikulturni pristop k poučevanju ruščine za Slovence in slovenščine za Ruse. *Slavia Centralis* 14/1, 137–158.

Janez OREŠNIK, 1992: *Udeleženske vloge v slovenščini. Semantic roles in Slovene*. Ljubljana: SAZU.

Preživetvena raven za slovenščino. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2016. Dostop 17. 9. 2021 na: https://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/07/IC_Prezivetvena_2016.pdf.

Sanda Lucija UDIER, Milvia GULEŠIĆ-MACHATA, Marica ČILAŠ-MIKULIĆ, 2006: Gramatičko-semantički pristup obradi padeža. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik* 1/1, 36–48.

Andreja ŽELE, 2012: *Pomensko-skladenjske lastnosti slovenskega glagola*. Ljubljana: Založba ZRC.

APPROACHES TO TEACHING CASES IN SLOVENE AS A SECOND AND FOREIGN LANGUAGE

The article presents different approaches to teaching Slovene cases on the example of Slovene as a second and foreign language. Based on the semantic (in-depth) and grammatical (surface) approach as well as teaching practice, we have designed a contextual-chronological approach for teaching cases in Slovene, which is based on: (1) teaching practice in which the declensions are taught in the following order: *nominative, accusative, genitive, locative, instrumental, dative* (cf. Žele 2012: 275), and (2) different contexts (6 declensions – 6 contexts). These are not single-case contexts, but contexts with intertwining and contrast between the main case of the context and the traces of other cases. By interweaving and contrasting, the following contextual-chronological approach is formed: (1) nominative ${}^{+D+G+L}$, (2) accusative ${}^{:I:G:L(+I+D)}$, (3) genitive ${}^{:A}$, (4) locative ${}^{:A}$, (5) instrumental ${}^{:A}$, (6) dative ${}^{:A:L}$.

The changed order of cases stems from the following factors: (1) the nominative is the most common and most important case, which has the role of a neutral word form, (2) the accusative is the second most common case, (3) the genitive is actually a negated accusative, (4) the accusative is the second most important case in reference to its role in the sentence, (5) the accusative without prepositions has a very important role of direct object, (6) the NA order shows that most nouns have the same form in two different cases (with the exception of the singular masculine *animate – inanimate* and the singular feminine), (7) the NAG order enables contrastive acquisition of the accusative and genitive, (8) the AGLI order enables the contrastive acquisition of the “static” locative compared to the “dynamic” accusative as well as the “static” instrumental compared to the “dynamic” accusative, (9) the NAGLID order enables chronological, contextual and contrastive acquisition of all cases in Slovene.
